

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BD/197/15/87

SYSTEM MOTYWACYJNY W OPINII PRACOWNIKOW

PANSTWOWYCH ZAKŁADÓW PRACY

(Komunikat z badań)

Sierpień 1987 r.

Na przełomie lutego i marca 1987 r. Centrum przeprowadziło badanie pod hasłem "W moim zakładzie"¹. Celem sondażu było m.in. poznanie opinii osób zatrudnionych w gospodarce państwowej na temat systemu motywacyjnego. Próbowaliśmy określić, co przez pracę zawodową respondenci chcą osiągnąć, w jakim stopniu im się to udaje oraz jakie - ich zdaniem - są kryteria oceny i przyznawania nagród pracownikom.

Dla większości respondentów /79,7%/ celem pracy jest zdobycie pieniędzy, 22% chce uzyskać satysfakcję zawodową, 10% dąży do podniesienia kwalifikacji, zdobycia awansu, 7,7% zaś chce po prostu zabezpieczyć się na starość, mieć emeryturę. O korzyściach finansowych najczęściej mówią robotnicy, o satysfakcji zawodowej, podnoszeniu kwalifikacji, awansie - inteligencja nietechniczna /tab.1/.

Tabela 1

w procentach

Grupy zawodowe	Cele pracy zawodowej			
	korzyści finansowe	emerytura	awans, kwalifikacje zawodowe	satysfakcja zawodowa
Wyższa kadra kierownicza	64,3	7,1	14,3	7,1
Inteligencja				
- nietechniczna	45,5	3,0	15,2	30,3
- techniczna	64,0	12,0	5,3	14,7
Administracja	63,7	9,7	5,3	14,2
Brygadziści	68,1	8,5	6,4	17,0
Robotnicy				
- wykwalifikowani	83,6	7,4	3,1	4,8
- niewykwalifikowani	78,9	9,4	3,9	0,8

Ponad połowie badanych /58,2%/ udaje się zrealizować zamierzone cele w stopniu średnim, 26,9% - w niewielkim, tylko 9,8% - w dużym. Zdaniem 3,3% respondentów przez pracę zawodową niczego nie można osiągnąć.

¹ Badanie zrealizowano na reprezentatywnej próbie losowej pracowników 17 państwowych zakładów pracy zatrudniających ponad 500 osób /N=1576/.

W opinii respondentów najczęściej stosowane przez zakład formy uznania dla ich pracy to przede wszystkim nagrody pieniężne /w tym: bez dokładnej nazwy wymieniło je 32,2% ankietowanych, a szczegółowo określiło jako: premie regulaminowe - 28,8%, premie motywacyjne - 17,1%, nagrody, premie jubileuszowe - 10,6%/. W następnej kolejności wskazywano na takie formy wyróżnienia, jak: dyplomy, listy pochwalne /20,2%/, odznaczenia, wyróżnienia resortowe /18,8%/, odznaczenia państwowe /13,0%/, nagrody rzeczowe /7,2%/. Uzyskanie nagrody zależy zazwyczaj od oceny pracownika przez przełożonego. Zdaniem badanych częściej są to oceny pozytywne niż negatywne. W przekonaniu 11,7% respondentów są oni oceniani jako bardzo dobrzy pracownicy, 65,2% - jako dobrzy, a 21,2% - jako przeciętni. Zaledwie 0,3% sądzi, że kierownik ma o nich negatywną opinię. Powstaje zatem pytanie, czy oceny i nagrody są postrzegane przez pracowników jako elementy systemu motywacyjnego?

Jednym z podstawowych warunków dobrze funkcjonującego systemu motywacyjnego są m.in. wyraźnie określone i stabilne kryteria oceniania i przyznawania nagród pracownikom. Jeśli rzeczywiście się je stosuje, to każdy pracownik doskonale zdaje sobie sprawę z tego, że ich spełnianie jest związane z wyróżnieniem - dobrą oceną kierownictwa lub nagrodą. Odpowiadający takim wymagom system motywacyjny powinien znaleźć odzwierciedlenie w świadomości pracowników, wyrażające się co najmniej wskazaniem zachowań ocenianych i nagradzanych. Brak natomiast wyraźnych kryteriów oceniania i nagradzania powoduje że pracownicy nie wiedzą, czym trzeba się wykazać, by być dobrze ocenionym lub jakie zachowania są wyróżniane nagrodą. Czy zatem w opinii badanych istnieją wyraźnie określone kryteria, według których są oni oceniani i nagradzani?

Zdaniem większości respondentów /76,1%/ pracowników ocenia się za efekty pracy, wywiązywanie się z obowiązków; rzadziej wskazywano na układy i znajomości /12,2%/, wyróżnianie się w pracy /11,1%/, sposób zachowania się /9,9%/. O nagradzaniu decydują: dobra praca /66,6%/, staż /15,4%/, wyróżnianie się w pracy /9,6%/, dyspozycyjność /9,1%/, zdyscyplinowanie - 8,1%, dobre stosunki z przełożonym - 7,8%.

Niewielki odsetek wskazań na inne kryteria niż spełnianie podstawowych obowiązków pracownika może świadczyć, że badani nie postrzegają systemu motywacyjnego, a wskazują jedynie na zespół czynników mających większy lub mniejszy wpływ na wyróżnienie ich dobrą oceną lub nagrodą.

Rozkład odpowiedzi dotyczących kryteriów oceniania i nagradzania pracowników w rozbiciu na poszczególne grupy zawodowe jeszcze wyraźniej pozwala dostrzec to zjawisko /tab.2 i 3/.

Tabela 2

w procentach

Grupy zawodowe	Kryteria ocen pracowników			
	wyróżnianie się w pracy	wywiązywanie się z obowiązków	sposób zachowania się	układy, znajomości
Wyższa kadra kierownicza	12,5	56,3	12,5	9,4
Inteligencja				
- nietechniczna	15,7	75,7	18,6	8,6
- techniczna	12,1	75,7	9,3	10,7
Administracja	12,4	73,5	8,2	13,5
Brygadziści	16,7	78,8	10,6	6,1
Robotnicy				
- wykwalifikowani	11,2	77,0	9,5	13,0
- niewykwalifikowani	3,8	77,5	10,0	11,9

Wyróżniająca się praca, sposób zachowania, zdyscyplinowanie bądź dobre stosunki z przełożonym czy układy i znajomości zdaniem ok.80% badanych spośród wszystkich grup zawodowych /z wyjątkiem wyższej kadry kierowniczej/ nie mają wpływu na ich ocenianie i nagradzanie. Wypowiedzi zatem wspomnianej grupy dyrektorów /25%/ , że nagradzani są także pracownicy lepsi od innych, można uznać raczej za "pobożne życzenie" niż fakt, tym bardziej, że nie znajduje on potwierdzenia w opinii pozostałych respondentów.

Tabela 3

w procentach

Grupy zawodowe	Kryteria nagradzania pracowników			
	wyróżnienie się w pracy	dobra praca	zdyscyplinowanie	dobre stosunki z szefem
Wyższa kadra kierownicza	25,0	53,1	9,4	6,3
Inteligencja				
- nietechniczna	18,6	50,0	8,6	4,3
- techniczna	16,4	60,7	6,4	11,4
Administracja	6,5	64,1	3,5	7,6
Krygadziści	15,2	75,8	12,1	7,6
Robotnicy				
- wykwalifikowani	7,6	68,7	8,7	7,7
- niewykwalifikowani	8,8	68,8	8,8	6,9

Wyniki badania "W moim zakładzie" nie nasuwają optymistycznych wniosków. Okazuje się bowiem, że badani pracownicy gospodarki uspołecznionej nie postrzegają jednoznacznie i wyraźnie systemu motywacyjnego, który by zachęcał do maksymalnego wykorzystania ich możliwości i zdolności.